

Ideologen Carlsson

Kissinger har sagt att makthavaren under sin tid i ämbetet lever på den ideologi denna har, så att säga, med sig i bagaget. Det är sällan någon förnyelse sker i regeringsställning. Denna förmodligen riktiga iakttagelse gör intervjun med statsminister Ingvar Carlsson i Tiden, nr 1, 1987, desto mera läs- värd.

I en lång intervju ges Ingvar Carlsson möjlighet att utveckla sin ideologiska grundsyn. För den borgerligt sinnade är det en ganska skrämmande läsning. Tiden ställer många av de viktiga frågorna: Var går politikens gränser? Hur förhåller sig äganderätten till medborgarrätten? Ligger det något i debatten om nödvändigheten av att inskränka de kollektiva beslutsformerna till förmån för ökad bestämmanderätt för den enskilde medborgaren?

Den sympatiske Carlsson avslöjar sig som den behårde kollektivist. Han ger inte frågorna rätt på någon punkt. Hela tiden återkommer han till att kollektiva beslut är bättre: Han ser bara "gemensamma" problem.

Än mera anmärkningsvärt är att Carlsson faktiskt inte tror att det går att skapa ett samhälle där den vanliga människan har något att säga till om:

"Vi ökar inte människors möjligheter att styra sina egna liv genom att 'låta samhället lägga sig i litet mindre'. För det är inte de vanliga människornas möjligheter att bestämma över sina jobb, sin miljö, sina bostäder osv som ökas på det sättet. Det man ökar är bara utomstående maktgruppers möjligheter att bestämma över allt detta — maktgrupper som medborgarna varken har insyn i eller kontroll över."

Den oböjliga kollektivistiska synen slår han fast i följande mening:

"För det är i grunden *bara* genom en stark och levande demokratisk process som människorna kan påverka det samhälle de lever i . . ."

Sina meningsmotståndare, de som för debatten om individens rättigheter och självbestämmande, dem ger han inte mycket för, de slåss för ekonomiska egenintressen:

"Går man bakom de principiella resonemangen om den enskildes rättigheter gentemot samhället, finner man att det — som vanligt — handlar om mycket specifika ekonomiska egenintressen."

Inte förvånande slår Ingvar Carlsson vakt om de offentliga monopolen. Privata alternativ är av ondo. Det enda Ingvar Carlsson kan tänka sig är någon form av valfrihet inom monopolens ram.

"Privata frizoner"

Men finns det då inte några områden som inte bör styras av politiska beslut? Tiden använder t o m ordet "ett slags privata frizoner". Jo, Ingvar Carlsson vill inte lägga sig i vad vi gör på vår fritid eller vad vi konsumerar. Fast det senare är förstås bara sant i begränsad betydelse eftersom vi inte får bestämma över vår konsumtion på de viktiga livsområden där de offentliga monopolen styr.

Ingvar Carlsson framträder i Tiden som den fulländade kollektivist med en obegränsad tilltro till statens förmåga att ordna det bra för människorna.

Han verkar helt omedveten om det väsentliga livsbehov människorna har till självbestämmande och ett eget ansvarstagande. Han förstår uppenbarligen inte att det egna ansvarstagandet är en fundamental förutsättning för mänsklig växt och utveckling, ja, t o m för livslyckan.

Ingvar Carlsson är i en mening en stor optimist, när det gäller statens möjligheter att ordna det bra för människorna. Han ser uppenbarligen inte vårdköer, förfallet i våra skolor, missnöjet hos såväl anställda som konsumenter inom den offentliga sektorn. Han har heller aldrig läst Kallifatides som apropå Sverige skriver:

"Men den motsatta hållningen — att staten är allas fader och att statens män är folkets tjänare — är till den grad dum att man inte kan tro att den är äkta utan snarare ett slags bekväm livslögn:

Ingvar Carlsson är samtidigt djupt pessimistisk. Han tror inte att det går att skapa ett samhälle där den vanliga människan har något att säga till om. Och därför är det heller ingen idé att försöka — det gynnar bara de rika!

Ingvar Carlsson pessimistisk

Ingvar Carlssons pessimism är desto mera bakvänd som det växande välståndet i västvärlden just skapar större valfrihet för alla. Självfallet räcker detta välstånd till

att skapa valfrihet på av människan prioriterade områden som utbildning, vård och omsorg. Den teknologiska omvandlingen på kommunikationernas område kommer att öka möjligheterna till kunskap och informationsutbyte, just för den vanliga människan. Framtiden kommer att göra den vanliga människan starkare och inte svagare som Ingvar Carlsson tycks tro. Ifrågasättandet av "maktgrupperna" kommer att öka och inte minska i de fria samhällena.

Människan har ett behov av en ansvarig identitet och att få ge uttryck för den i det dagliga livet men i Ingvar Carlssons samhälle exproprierar staten och politikerna människans ansvar och identitet. Endast vart tredje år, i en rösthandling, får människan tillsammans med övriga röstberättigade medborgare tycka till.

Ingvar Carlsson ger inte uttryck för någon svensk version av "glasnost". Det starka samhället, där allt läggs till rätta för medborgarna av en styrande elit, är fortfarande hans ideologi. Sverige är ännu inte Sovjet men vi är ett samhälle med efter västerländska mått mycket liten valfrihet. Och så önskar Ingvar Carlsson att det skall förbli.

På en punkt är det trevligt att läsa Ingvar Carlsson och det är när han uttrycker sin uppslutning bakom den politiska demokratin. Det är med hjälp av demokratin, dess öppna diskussion och slutna omröstning, som Ingvar Carlsson måste ges tid att förnya sitt ideologiska bagage till förmån för ett friare och öppnare Sverige.